

Buruzs Csaba rajza

Ember a járdán

Még június közepén történt, azóta fontolgtatom, megírom-e, kiírom-e magamból ezt az élményt, s most, úgy látszik, eljött az ideje. Iskolai évről vártam a fiamat, megálltam a kocsival egy árnyas fa alatt, bekapcsoltam a rádiót, rágyújtottam. Ilyenkor különösen nagy a forgalom az iskola környékén, jönnek-mennek a szülők és gyerekek. Nem nagy, össznépi évről volt, hála Istennek, a gyerekeken nincs piros nyakkendő, és elmaradnak a mikrofonpöcögtetések, a rémes versek és énekek, a produkciók, közheles évbúcsúztatók is. A gyerekek megkapják a bizonyítványt, és kész. Részben örülök, részben sajnálkozom, mert négy évtized mesterkelt társadalmi szokásait még nem sikerült új rítusokkal felváltani. Márpedig szükségünk van közösségi élményekre, ünnepekre, szívből jövő szavakra — kérdés, mikorra tanuljuk meg őket újra.

Most veszem észre az embert, aki a vaskerítés talapatán ül, imbolyog. Részeg. Meghatározhatatlan korú. Törpe növésű felnőtt, trikóban, rövidnadrágban. Arca torz, szeme kifejezéstelen. Ki tudja, mit keres itt? Talán ezen a helyen érte utol az elfogyasztott szesz zsibbasztó hatása. Ül, imbolyog, aztán leesik a járdára. Elnyújtózik, s bár megüthette magát — arca véres —, már alszik is. A fal mellett, a járdán.

Figyelem az embert a járdán, nézem a mellette elhaladó felnőttek és gyerekek arcát, figyelem önmagam.

Aki messziről észreveszi, nagyot kerül. Aki majdnem rálép, meglepődik, de nem túlságosan. A gyerekek visszafordulnak. A kicsik ijedtebben, a nagyobbak vigyorognak. Ők már láttak ilyesmit. A felnőttek arca rezzenéstelen, mint az enyém.

Ülök a kocsiban, tépelődöm. Egy ember fekszik a járdán. Vérzik a homloka. Én tudom, hogy csak horzsolás. Én tudom, hogy részeg. Aki nem tudja mindezt, azok jönnek-mennek, át lépik, kikerülik. Akárcsak az aluljárókban, a belvárosban. Akár a piacon a kóbor kutyákat.

Mentőt kellene hívni? Rendőrt? Nem tudom. Hirtelen ismét ráébredek arra, milyen nyomorúságos világban élek. Semmi sem világos. Sem polgári jogaim, sem kötelességeim, de még erkölcsi alapállásom sem. Megfélemlített, közönyös, gyáva, sunyi állampolgár vagyok, akinek fogalma sincs, van-e joga intézkedni egy ilyen határesetben. Hiszen csak egy részeg ember fekszik a járdán. Voltaképpen egy nem közölköző való. Egy garázda, egy közbotrányokozó. Lehet, hogy egy fél óra múlva feláll, leporolja magát, hazaindul, ha van számára „haza”. Csak neki okoznék bajt, ha megpróbálnám értesíteni az amúgy is túlterhelt hatóságokat, akiknek illetékessége ilyen esetekben enyhén szólva is homályos.

Valaki szólhatott a dologról odabent az iskolában, kijön két elnyűtt proletáraszony, talán takarítónók. Szánakozva nézik a gnómot, váltanak egymás közt néhány szót, visszaindulnak.

Az ember fekszik a járdán. Nem normális állapot. Lehet, hogy nem is volt részeg. Ki tudja, milyen betegségben szenved? Imbolyogni sok mindentől lehet. Gyógyszertől is. És ha részeg, akkor teljesen rá tartozik? Csak az ő problémája? Az ő emberi joga, hogy ott fektessen le, ahol éppen óhajt? Mert így is fel lehet fogni. Ebben a nyomorúságos magyar jogállamiságban mindenki szabadon berúghat, és lefekhet akár a parlament előtt is, nem igaz?

Ez az ember valójában egy provokátor. Valamelyik párt aktivistája. Vagy rejtett kamerával figyelnek, és mindjárt idelép Vágó István a tévéből, és lesz nagy móka, kacagás.

Lassan megtanulunk át lépni egymáson. És lélekben felkészülhetünk arra, hogy rajtunk is át lépnek majd. Amerikában mindenki tudja, hogy nem tanácsos utcai balesetnél megállni, kocsiból kiszállni, — sok bűnöző kihasználta már a jóindulatú segélynyújtók védtelenségét. Nálunk is feltehetően egyre több esetre kell számítanunk: Amerika már itt van, Magyarországon, de persze csak a legrosszabb arcát mutatja.

Szerencsére megérkezik a fiam, ő is riadtan kikerüli a földön heverő, torz és szánalmas figurát, mutatja a bizonyítványt, gyorsan indítok, és távozik a helyszínről, cserbenhagyom ismét valakit, sok századmagammal. Biztosan bennem van a hiba: nem tudom könnyen megszokni a szabadságot. Pedig hát nagy kanyarral ugyan, de visszatértünk a polgári szabadságészme lényegéhez, melyet Anatole France fogalmazott meg annak idején gunyorosan: a demokrácia lényege, hogy a milliomosnak éppúgy joga van a híd alatt aludni, mint a szegénynek. A híd alatt, vagy a járdán.

Szentmihályi Szabó Péter

Athéni Timon Londonban címmel július elején jelent meg lapunkban Czigány Lóránt tollából Buday György szép nekrológja. Az írás ezzel a mondattal fejeződik be: *Hagyatékának jövője sincs megnyugtató módon tisztázva.* Szomorúság fogott el e sorok olvastán, mert felrémlett szemem előtt Buday György műtermének képe a tisztelő pályatárs, az utóbb jó barát Kass János által készített fotográfiáról; iratmetszet-, folyóirat-, képeslaphegyek és halmok fantasztikus összevisszaságában, a kívülálló számára átláthatatlan papírtornyok között ül a mosolygós, kövérkés öregúr, Buday. Mi lehet itt, mi lehetett itt? Még az életút ismeretében is csak sejtetni lehet a választ, ám az bizonyos, hogy a magyar kultúra számára alig felbecsülhető eszmei, és az egyetemes művészet által igencsak számmon tartott anyagi értékek tárháza volt e kis üvegház.

Mert e műterem üvegháznak, növényháznak, talán pihenő kis pavilonnak szolgált valaha annak a London melletti szanatóriumnak a kertjében, ahova Buday György 1956 utáni nagy kiábrándultságában visszahúzódt. A művész 1937-ben telepedett le Angliában, így húsz év emigráns pogygyászat vihetett magával ebbe az üvegházba, és ehhez gyűlt, sokasodott, csaknem negyven esztendő művészi termés és gazdag levelezése. Buday György azon külföldön élt nagy művészeink közé tartozik, akiknek halála nem csupán szomorú családi esemény, hagyatékának rendezése sem magányos. Az életút ismertetése helyett most csak néhány példa kiragadásával szeretném igazolni e kijelentésemet. Miután Révai Andrással, a Pester Lloyd londoni tudósítójával, és Zsilinszky Antallal, a Magyar Királyi Követség tanácsosával nyílt levelet tesz közre, 1941-ben, a Timesban, amelyben elhatárolja magát a népellenesnek tartott Bárdossy-kormánytól, Budayt egyenes út vezette Károlyi Mihály köréhez, az angliai magyar antifasiszta koa-

A Buday-örökség

Nyár elején szomorúan adtuk hírül olvasóinknak, hogy Londonban, 83 éves korában meghalt Buday György grafikusművész, Szeged város díszpolgára. A város vezetői igyekeztek kapcsolatot találni a külügyi szervekkel, szeretnék volna ha Buday György hamvai a szegedi családi sírboltban kerülnek végső nyugalomra. Kiderült, hogy a művészt már eltemették, Kass János londoni útján kereste a kapcsolatokat az ismerősökkel, a szanatórium vezetőivel, a nagykövetség munkatársaival. A Magyar Nemzet szeptember 18-i számában jelent meg Hajdú Éva alábbi cikke, melyet közérdekklődésre számot tartónak érzünk, ezért közöljük. Bízunk benne, hogy a Buday-örökség ügyében nem ez az utolsó cikk lapunkban.

lációba. Vajon milyen, a magyar emigráció történetének fontos dokumentumai, levelek, feljegyzések maradhettek ebből az időből Buday tulajdonában? Vagy amikor a háború után visszakapja magyar állampolgárságát és kinevezik a londoni Magyar Kulturális Intézet igazgatójának, bizonyára élénk levélváltásba kezd itthoni, rég nem látott barátaival; tudjuk, hogy szoros szálak fűzték Ortutay Gyulához annak haláláig. Ezek a levelek is ott voltak talán a papírhegyek alján?

És a művészi munkák? A fadúcok, az első próbanyomatok, Buday György kis könyvecskéinek vázlatai a magyar népszokásokról, a régi babonákról, a hosszú évtizedekig őt foglalkoztató karácsonyi témák első skiccei, az elkészült üdvözlőkártyák nyomatai és így tovább? Mit rejt, azaz rejtett ez az üvegház mindebből? Hogyan lehetne ezt megtudni, és hogyan őrizhetné tovább a magyar kultúra e kincseket? Mert Buday Györgynek természetesen van végrendelete, amelyben néhány metszetsorozaton és egységes gyűjteményen kívül minden ingó vagyonát két egyenlő részre osztva hagyja Szegeden élő testvérére és angol pap barátjára, Moberly úrra. Csak hát az üvegházra a szanatórium természetesen igényt tartott, így a papírhalmok rendezetlenül, bár tisztességesen dobozokba kerültek és valami raktárba szállítottak. Buday Margit, a testvér pedig kétségbe van esve. Csendben elsiratta fivérét, de idős korú és a jogi

hogyan keresem. Most utazik álmáshelyére, úgy érzi, ez inkább konzuli ügy, de amennyiben az ő nagyköveti tekintélyére, segítségére szükség lesz a dolgok lebonyolításában, minden tőle telhetőt megtesz. Hátha konzuli ügy, kérdezzük meg őket, de előtte még teszek egy kitérőt a Nemzetközi Kulturális Intézet felé, hátha ott több sikerrel járok. Dunai Gábor angol referens készséges és bizakodó. Vannak kapcsolatai, ígéri, hamarosan jelentkezik. Meg is teszi, sajnálattal közli, hogy az intézet megbízott igazgatója, Borha Zoltán nem helyesli az akciót, mondván, hagyatékai ügyekben rosszak a tapasztalatok, félő, hogy nem lennének képesek teljesíteni azt, amit megígérnek. Zsákutca tehát, irány a Külügyminisztérium konzuli főosztálya. Takács László, az angol ügyek intézője már mindenről tud, mikor felhívom. Megérkezett hozzájuk végre a végrendelet hivatalos másolata, és már tovább is küldték azt a Művelődési és Közoktatási Minisztériumba, a közgyűjteményi főosztály vezetőjének, Dobó Sándornak. A hazai szálakat a továbbiakban ő tartja kezében, tárgyal az örökssel, a szegedi múzeummal, és hivatalosan felveszi a kapcsolatot a londoni konzulátussal. „Komoly devizamennyiségre szükségünk van, hogy a Magyarország számára értékes anyag hazakerüljön. Igyekezzünk a másik örökssel jó kapcsolatot kialakítani, kiküldeni egy magyarul és angolul jól tudó szakembert, aki politikai, történelmi és művészeti szempontból is képes áttekinteni és rendezni az anyagot, amennyiben hozzájárul. Tudjuk, hogy a Buday-hagyaték felének, az örökhagyó végakarata szerint itthon a helye, és az abban lévő értékeket közös kincsnek kell tennünk”.

Itt tartunk most. Olvasónknak ígérjük, lapunk nem téveszti szem elől e mindannyiunk számára becses örökség sorsát.

Hajdú Éva

